

Arad **Kintzler Zoltán** Andrassy-tér 20.

Chronometre műórák és ékszerész.

Ajánlja kitünően szabályozott óráit és a mostani izlésnek megfelelő ékszereit. A tőle kiadott tárgyakért írásbeli szavatosságot vállal.

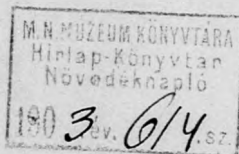
Fotóemail munkákat fénykép után arany és ezüst foglalattal készíteni elvállal.

Javítások azonnal és pontosan eszközöltetnek.

ALFÖLD

SZÉPIRODALMI, MŰVÉSZETI, TÁRSADALMI ÉS KRITIKAI KÉPES FOLYÓIRAT.

FELELŐS SZERKESZTŐ: HONISCH L. ISTVÁN.

ARAD, 1903. JANUÁR HÓ II.

III. ÉVFOLYAM I. SZÁM. ==

== MEGJELENIK MINDEN

MÁSODIK VASÁRNAP. ==

SZERKESZTŐSÉG: SZABADSÁG-TÉR 16. SZÁM

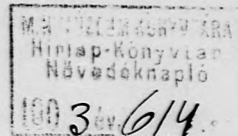
KIADÓHIVATAL: JÓZSEF FŐHERCZEG-ÚT 22.

Előfizetési ára: Egy évre 10 kor.

Egyes száma 40 fil.

== ARADI NYOMDA RÉSZVÉNYTÁRSASÁG KÖNYVNYOMDÁJA. ==

ALFÖLD

SZÉPIRODALMI, MŰVÉSZETI, SZABADSÁGI ÉS KRITIKAI KÉPES FOLYÓIRAT.

Felelős szerkesztő: HORNISCH L. ISTVÁN.

SZERKESZTŐSÉG: SZABADSÁG-TÉR 16. SZ.

KIADÓHIVATAL: ARAD, JÓZSEF FŐHERCEG-ÚT 22.

MEGJELENIK MINDEN MÁSODIK VASÁRNAP.

Előfizetési ára: Egy évre 10 kor. Egyes száma 40 fill.

TISZTESSÉG A HIRLAPIRODALOMBAN.

Arad, január 9.

Semmi szándékunk sincs arra, hogy tendenciózusan megbántunk valakit, különben, a kit nem illet meg, az nem is fogja magára venni a következőket:

Nap, nap után látjuk, hogy némely napilap milyen igazságtalanul kezd ki egyes emberekkel. És lelketlen nemtörődomséggel a megtámadott embernek a legféltettebb kincséig, a becsületéig meg sem áll, a mig azt be nem piszkolta és sárral meg nem dobálta.

Nem nagyon kell ujjal mutatnunk szerte az országban megjelenő ilyen ujságokra. A nyugodtan szemlélő olvasó ugyanis tudja, hogy melyik ujság mennyit ér. Melyiket fizetik meg jobban, hogy szókimondását szájkosarazta. És melyiket fizetik meg jobban, hogyha suba alatt is — a sorok között pártoljon olyan dolgokat, a mit a közvélemény semmi áron sem akar megemészteni, sőt magyarságának minden érzelmével tiltakozik a merénylet ellen.

Az ujságolvasó számtalanszor tapasztalhatja azokat a kirívó képtelenségeket, a melyek némely ujság hasábjairól a hir szárnyain széjjel repülnek; keresve a közhangulatot, hogy belekapaszkodjanak, hogy az igaznak hirdett hazugságokat beoltsák oda, a hova a csengő pénz a megvásárolt tollat direktíválta.

Hiszen jól láthattuk ezt a közel multban is, mikor a nagyváradai vikáriusnak püspöki megerősítéséről volt szó, hogy melyik ujság mit ér . . . Melyik ujságnak milyen mértékkel van meg abból, a mit hirlapirodalombeli tisztességnek neveznek. — Jól érezte azt min-

denki, hogy a suba alatt mi büzlik: és a napi sajtónak nyole tizedrésze szintén tudja, hogy a megélhetéssel küzdő laptársaknak a — hirdett programtól — a szertelenségig elütő irányban, miért van annyi fogyatkozással a hirdett elv, a hazaszeretet, a sovinizmus: a mi nélkül pedig nem lehet elképzelni hirlapírást. Vagy hát *magyarszemlő* ujság az, a mely sorok között pártol olyan dolgot, a mi ellenkezik a magyar közvéleménnyel és a mi ellenkező véleménnyel van a napi sajtó nyole tizedrészének hazafias érzelmével. De hát a többség inkább hallgat, mert kollegáival szemben nem illő szellőztetni olyan dolgokat, a mi kenyéririgységnek tűnhet fel.

Csodálatos dolog, hogy némely ujság még azon is megbotránkozik, hogy a kolozsvári sajtóbírószág szigoruan ítélkezett Halász Lajos felett, aki tendenciózusan, a legrosszabb akarral támadott meg kegyetlenül olyan embert, a ki neki sohasem vétett, a kinek a magyar hirlapírásban olyan érdemei vannak, mint még kevésnek a magyar világpolitikus hirlapírók között. Vagy van-e olyan magyar ember, aki ne olvasta volna *Bartha Miklós* vezércikkeit, a melyek csak ugy áradoznak az igaz honszeretettől. Az ő cikkeiben ninesen póz, maga a tudás, maga az igazság minden szava. Hogy páratlan szorgalmának, tudásának, honszeretetének igazával arra a polera emelkedett, amelyen ma áll, azért cseppet sem kell irigyelni őt. És még kevésbé kell esupa feltűnési viszketegből az oroszlánt leköpni, megrugdosni, sárral dobálni — mert az bizony mind visszaesik a kis egerekre. A kik csak akkor ocsudnak fel

rosz cselekményeik sulyától, mikor az már késő. Persze akkor aztán az összeköttetések révén nem röstellik a törvény kijátszást, a bujkálást, hogy csak kikerüljék a törvény, az igazság sujtó kezét. Így volt ez Halász Lajossal is, addig bujkált, addig huzódzott büne tudatában, a míg aztán szépen ráhuzták a vizes lepedőt.

— Vagy hát mért nem bizonyította rágalmozó állításait? Hiszen ha bizonyítani tudott volna, akkor nem bujkált volna, nem kerülgette volna az egyenes utat, — mint macska a forró kását. — Hiszen *Liptait* meg *Máglást* is a törvényszék elé állították, de azok bizony nem bujkáltak, bátran helyt álltak ők azért, a mit megirtak, sőt bizonyítani is tudtak . . . Így aztán nagyon természetes, hogy fel is mentették őket.

Bizony nyolc hónap nagy idő, — de ebből az esetből aztán példát vehetnek azok, a kik szintén támadnak: támadnak pedig igaztalanul, gyáván, olyan embereket, a kik nekik sohasem vétettek. Támadnak azért, hogy lapjuk megélni tudjon, vagy hogy közelebb tolják magukat az oroslán sörényéhez, hogy azt önértetlen perfidiával megtépázzák, hogy feltűnési viszketegségüknek eleget tegyenek.

Fájdalom és nagyon szomorú dolog, hogy ez így van. Alá van ásva a magyar sajtó tisztés hírneve: mert bizony a tapasztalt és szemmel látható kivételek nem gondolnak arra, hogy a szemétdombot megpiszkálják?! . . .

Honisch L. István.

A NEMESSÉG.

— Elkorhadt fája a rég elmúlt időknek —
De érte még ma is mily sokan epednek
Azért, hogy a nevük koronázott legyen!
Bár lócsiszár volt az édes öreg apja:
— A büszke unoka mégis azt akarja,
— S megmozgat mindent — hogy kamarás
legyen.

Sutba dobnak elvet, szerénységet, hitet.
Ha megkaphatják a méltóságos címet:
— Demokrata magyar póz az istenséged!

Nem nézed a multat, a hol megláthatnád
A nemzet nagyjai nemes áldozatát . . .
— Korcs vagy magyar s szégyen elfajult a
véred!

Alig van mód arra, hogy ez megváltozzék
Hogy a cimkórságnak a napja letűnnék.
Mit is érnénk véle, ha ez megtörténne? . . .
Az elromlott kornak elzúllott embere —
Rabja a kórságnak s mindent elkövetne.
Hogy a nemességét visszaszerezhesse.

A nemesség csupán, cicoma és cafrang!
Minden igaz embert eláraszt a harag . . .
Mert a nemesség ám, nem vér — kiváltság
— A koldusnak és az utszéli cigánynak:
Csak ugy ver a szíve akár egy királynak.
S a kérkedő nemesség, bizony az hitványosság!

Liptófalvi István.

KRÓNIKA I.

ZSINDELYKE ÉSZREVÉTELEI.

Ellesett párbeszédéből.

Azt sem tudom, hogy hol kezdjem az írást, hát először is: élveztem a szabadságot, amelyet csak most tudok igazán megbecsülni, amikor közelg a pillanat, hogy újra vissza kell mennem a zárdába. Mert semmi mód sincsen arra, hogy a szabadság-időmet meghosszabbítsák. Mert megjegyzendő, hogy ezt már két ízben vagy négy kunyoráló levélre megtették. Most csak még egy volna lehetséges, ugyanis, ha beteget jelentenek, de ahhoz orvosi bizonyítvány kell. És annyiban mégis elég lelkiismeretes vagyok önmagamhoz — hogy betegséget ne erőszakoljak magamra, mert az ördöggel nem jó cimborálni . . . Tehát még önkényesen maradok néhány napig és aztán utnak indulok. Most pedig megragadom az alkalmat, hogy egyet-mást az „Alföld“ részére feljegyezzek.

A tantimmal és az anyuskámmal Budapesten találkoztam. Elég érzékeny volt a viszontlátás, mert mindhárman sirtunk örömmünkben. — Csak az ezredorvos ur hiányzott a tableauxból: Külön reá gyöngyöden neheztelek is, amiért nem jött elébem, pedig megígérte.

— Budapesten elég vig napokat éltünk, ott töltöttük a karácsonyt. Voltunk minden színházban. Azaz pardon Vigban nem, mert ott Loute-ot adták. Pedig én mindenképen azon voltam, hogy megnézzük ezt a darabot: de az anyuskám, még inkább a tantim olyan elszörnnyüködő areot csinált, hogy menten lettem erről a szándékról. — Különben is azt je-

gyezte meg a drága tanti, hogy ha azt megtudnák az intézetben, hogy én a Loute-ot megnéztem, hát akkor menten kicsapnának. Persze erre úgy titokban, még inkább kedvem támadt arra, hogy megnézem ezt a híres darabot, nemcsak azért, hogy kicsapjanak a zárdából, hanem hogy fogalmam legyen arról, miként él egy erénybizottság elnöknője, akkor, amikor nem köteles e tisztet viselni, vagyis ha levelet magáról minden sablonos etiket szabályt és csak magának, illetve egyetlen Dupontjának él. Mert megvagyok győződve, hogy ez az ur csakis a férje lehetett neki.

Dacára annak, hogy Budapesten nagyon gyorsan teltek a napok és elég kellemesen is, de én alig vártam, hogy Aradra menjünk.

Amióta az eszemet tudom, soha olyan lázzal nem dobogott a szívem; Végtelen hosszúnak tetszett az út, az utolsó percek pedig maga a végtelenség volt . . .

— Ujév napján érkeztünk haza, az utcán oly élénk volt a sűrű-forgás, mint akár Budapesten. Csak az a kiálthatatlan lóvasút ne volna már. Elszőnyöködtem, a mikor megláttam a kocsióról.

Elsodálkozva kerestem a templomunkat. De megnyugtatóan láttam a helyén azt a gyönyörű palotát, a melynek közepén a templom kupolája fog kiemelkedni. A jó Csák Czirjék főtisztelendő ur mégis felülmulja elődjeit, hogy aránylag ilyen hamar ki tudta vinni, hogy Arad főutcáját egy ilyen monumentális épület díszítse.

— Mikor másnap kísértáztunk a korzóra, csak úgy gyönyörködtem az ismerősök viszontlátásán. A korzón most egyébként semmi különösebb tolette nem tűnt fel. Ugy látszik, hogy a hölgyek most takarékosági mániában szenvednek . . . Mert a pazarlásban is olykor a szélsőségig szoktak menni. Azt hiszem a tavasz majd meghozza a feltünőbb toletteket is.

Amióta itthon vagyok, mindennap vannak látogatónk. Mikor az czedorvos ur meglátott, hát az örömtől — visszatartóztatlanul — meg is csókol. Persze én jó nevelésű kisasszonyhoz illően haragos arcot csináltam. Amiért aztán az orvos ur elszomorodott . . . Ugy találom, hogy amióta az orvos urat nem láttam, hát se kövérebb, se soványabb nem lett. A kedélye pedig — mint a hogy a drága tantim szokta mondani — mindég aranyos.

A szép Oncunétól anyyi csókot kaptam, hogy még most is piros bele az arcom.

Hogyha szavazásra kerülne az, hogy ki a legokosabb leány Aradon és nekem kellene azt eldöntennem: hát én a snajdig — pardon, hogy leányra alkalmazom — Back Esztikére adnám le a voksomat.

Olyan teljes és logikus észjárást leánynál alig lehet tapasztalni. Mindenhez hozzá tud szólni. Az czedorvos urral való érvelése bámulatra méltó volt,

hogy honnan vette ezt a sok tudományt, azt nem tudom, de igen örvendenék, hogyha én is olyan okos leány lehetnék, mint Back Esztike. Az „Alföld“ szerkesztőjének becsületszavát vette, hogy nem ír meg abból semmit, a mit tőle hall. De én, mivel a redakcióhoz tartozom, hát bizony egyet-mást elárulok a kisasszony kijelentéséből: engem különben sem köt a becsület szavam!

Indíszkrét mindenesetre nem leszek akkor, ha elárulom, hogy a kisasszonnak csakis a magas férfiak tetszenek. És ő egyáltalán azt tartja, hogy nincs is szép férfi.

— Ha van is talán egy-egy, hát az igazán fehér holló számba megy. Ő életében csak egy szép férfit látott és azt, soha, soha se fogja elfelejteni. Még egy érdekes theóriáról beszélt a még érdekesebb kisasszony, de hát ezt egyelőre elhallgatom, mert olyan magvas — félek, hogy belegabalyodom.

Az ingyen kenyér zsurokon is voltunk, az el sönél jobban tetszett a második, sokkal színesebb, hangulatosabb volt.

Pedig Jancsovics tanár a leendő leánygymnasium egyik alapítója az „Unalom“-ról olvasott fel. És az unalommal igazán elkergette az unalmat a hallgatók kedélyéről . . . Mert megjegyzendő, hogy a felolvasások rendszeren unalmasak szoktak lenni.

A szép Hercig kapitányné valóságos művésznőnek bizonyult. Csupán ő érte is érdemes volt eljönni a zsorra. Illés Zsigmond egészen lázba ejtette a hallgatóságot, de különös módon a hölgyek lestek minden szavát.

— Érdekes, hogy mennyire rajong Illés a török nőkért, pedig jobban tenné, ha érdemlegesebben nézne azok között széjjel, a kik reá vetik sóvárgó tekintetüket.

Ott láttam a zsuron az édes Zilahit is, ugy veszem észre, mintha megváltozott volna egy kissé, bizonytal sok gondja lehet.

Sokszor fájt a szívem, mikor azt hallottam, hogy Zilahinak rosszul megy a sorsa, a menyiben a színház mindég üres.

Ujházi vendégszereplésén megtelt a színház annyira, hogy egy árva helyet se lehetett benne kapni. Örült is a szívem. Hiszen Aradon Zilahi kikergette a színpadról — a mint a tantikám mondja — a rövidruhás muzsát. És ezért hálátlan a publikum, nem jár a színházba. Hogy miben nyilvánul a rövid ruhás muzsa fogalma, azt hiszem, hogy Fedák kisasszony jobban tudja mint én.

Az „Alföld“ szerkesztője egyre zaklat, hogy bemutasson a kedves olvasóknak, már csak azért is, mivel a mult számban Evelint is bemutatta. Erős a gyanum, hogy az a kép nem a valódi Evelin arcképe . . . Ámbár a szerkesztő azt állítja, hogy személyesen ismeri. — De szerintem ez nem elég bizonyíték arra, hogy a bemutatott kép tényleg Evelin.

Hogyha biztosan tudnám azt, hogy areké-
pemről nem ismernek reám, — hát akkor szívesen
bemntatná magát

Zsindelyke

Ujházy Ede.

ELMULÁS.

Elmulni szépen, csöndesen.
Mint édes hajnal-álom:
Megsemmisülni kín nélkül,
Szép őszi esthomályon:
Meghalni nem — csak páráként
Átszállni más világba:
Ez az én lelkem álma.

... Levél már szállna, hullana,
Szép néma este volna,
Mellettem lágyan, elhalón,
Bus zene hangja szólna.
Rezdülne tompa, mély akkord,
Mint hívó szó ha volna,
S lelkemmel összefolyna.

Átrezgene még lelkemen
Egyszer az ifju álma,
De már a másik percben el,
A végtelenbe szállna.
S a bus zenének hangjaként
— Mely még szívemhez érne —
Vinném a semmiségbe ...

Elmulni szépen, csöndesen,
Mint édes hajnal-álom:
Megsemmisülni kín nélkül,
Szép őszi esthomályon:
Meghalni nem — csak páráként
Átszállni más világba:
Ez az én lelkem álma.

Varságh János.

AZ UNALOMRÓL.

Irta és az ingyenkenyér zsúrón felolvasta:

JANCSOVICS FERENC.

Mélyen tisztelt hölgyeim és uraim, önök, akik
— mint felteszem — máskor is szoktak tudomá-
nyos felolvasásokat látogatni, mindenesetre tapasztalásból tudják, hogy az unalom nagyon kellemetlen
érzelem. Az embert egészen kiforgatja valójából.

X. ur például elmegy egy népszerű tudomá-
nyos felolvasásra, melynek tárgya némileg érdekli.
Mikor megkezdődik a felolvasás, észreveszi, hogy a
felolvasó más szempontból foglalkozik a tárggyal,
mint ahogy ő várta. Kedvetlenül veszi észre azt is,
hogy a felolvasó mendatai kissé hosszúak, nehézke-
sek, előadása kissé monoton. Mikor aztán még egy-
két szakbeli műszót hall, a melyeket nem ért, ak-
kor meg éppen sajnálni kezdi, hogy egyáltalán el-
jött. De ugy gondolkodik: ha már itt vagy, ki-
tartok vitéziül. Nemsokára azonban azon kapja magát
rajta, hogy nem figyel. Nem képes figyelni! Tudja,
hogy az értekező értelmes mondatokat olvas fel, de
ő mégis csak értelmetlen, zavart hangokat hall,
mintha valaki idegen nyelven beszélne. Valami szel-
lemi ürességet érzet magán, olyas lelki állapotot,
a milyennek az ostobaságot szokta elképzelni s ez
ingerül té teszi. Még egyszer-kétszer megfeszíti aka-
ratát, figyelni akar. Hasztalan erőlködés. Időközben
az eszmemenet fonalát is elvesztette, most már
nincs menekvés! A szellemi üresség, zsibbadtság ér-
zelme visszatér s nyomasztólag reá nehezedik. Nem
találja helyét, fészkelődik, el szeretne szökni, ha
feltűnés nélkül lehetséges volna. Haragszik szom-
szédjaira, ha ők is mozgolódnak, mert még in-
kább elvonják figyelmét, de haragszik rájuk akkor
is, ha figyelnek, mert nem érti, mint lehet „ilyes-
mit“ figyelemmel kíséni. Haragszik a felolvasóra,
haragszik magamagára. Haragszik az egész világra.
Unatkozik.

AZ „ALFÖLD“ SZÉPSÉGRÓVATA.

Hosek Antalné.

Ha van a közelben ismerőse, akkor egy-egy félhangos megjegyzést is kockáztat. Vannak emberek, akik ilyenkor képesek egész hangosan beszélgetni, a mint azt a színházban elég gyakran tapasztalhatjuk. Minden szem a hangos ember felé fordul ilyenkor. Bosszankodó tekintettel, sőt esetleg pisszegéssel viszonozzák unalmának ezt a többnyire önkénytelen nyilvánulását, ha a közönség a maga egészében nem unatkozik s élvezetében ilyen módon megzavarták. De ha az unalom általános, akkor a megkönnyebbülésnek halk, de általános és hálás kacagása jutal mazza bátorságát, melytel a csakugyan „nyomasztó“ csöndet megtörte.

Ezzel aztán az unalomnak rendszerint vége is szakad, sőt a közönség a megkezdett módon tovább mulat. A jó példa követőkre tájál, miud többen kísérik megjegyzéssel az előadást s minden megjegyzésnek hálás közönsége akad. Képzeltetlenn például, hogy mennyit lehet egy rossz, vagy rosszul előadott szomorujátékon nevetni, ha váratlanul a közönség is szerepet vállal benne.

Az olasz színházközönség, mint köztudomásu, gyakran kárpótolja magát ilyen népmulatsággal az elmaradt műélvezetért, sőt a hol a hangos megjegyzéseket, vagy éppen kiáltásokat nem tartja elég mulatságosoknak, ott a rothadt narancsokat is segítségül hívja.

Hogy ez a szerző s a szegény színészek sze-

mében kegyetlen multság, azt fölösleges mondanom is, de hát az ember, mikor bosszankodik, kegyetlen indulatu s a természet a bajtól, kellemetlenségtől, a milyen az unalom is, minden áron iparkodik megszabadulni.

Van még különben más gyógyszere a természetnek az unalom számára. A szellemi zsibbadtság, nehézkesség, kellő jámbor hangulat mellett, vagy pedig fáradtság, vagy más hasonló körülmény közbenjöttével álmoságba mehet át, melyhez különben is közel áll.

Ilyenkor egy-egy véletlenül elkapott szón, vagy gondolatra jóleső lomhasággal rágódunk el, oda sem gondolva többé a felolvasásra, vagy előadásra. Gondolataink mindig határozatlanabbak, lassubbak lesznek, jóindulatu mosolylyal nézzük, ha itt-ott másokat is elálmosodni, vagy már bölintgatni látunk s ha valami nevetés, zaj föl nem riaszt, a nagy közönség szeme láttára szép esendesen mi is elszunditunk . . .

De hát mi idézi elő voltaképen az unalmat? Azt tudjuk mindannyian, a tétlenség unalmat okoz. A bennünk megszakítatlanul végbemenő életfolyamat folytonosan testi és szellemi energiát, feszültséget halmoz fel bennünk, mely csak tevékenység, működés utján szabadulhat fel. Ez az energia szakadatlanul ingerként hat reánk, tudatunkban mint cselekvés vágya lép fel s kellemetlenné válik, ha ki nem elégítjük, mint minden más vágy De hogy van az, hogy akkor is unatkozhatom, ha nem vagyok tétlenn, hogy unatkozhatom szórakozás, sőt munka közben is, pedig ezeket az unalom ellenszeréül szokták ajánlani? Nagyon egyszerű erre a kérdésre a felelet. Nem mindegy, hogy miképen vagyunk elfoglalva. Megfelelő elfoglaltságra van szükségünk, hogy ne unatkozzunk. Nem oly egyszerű azonban megfelelni arra a kérdésre, hogy milyen az a megfelelő elfoglaltság.

Három tényezőt kell itt figyelembe vennünk: az első tényezőt adják **eredeti** velünk született **képességeink**, melyek már zsenge gyermekkorunkban egyes foglalkozásokhoz való előszeretet, hajlam alakjában lépnek fel. A második tényező a **gyako bis**, mely, yel, hogy ugy mondjam, mesterséges uton képezhetünk magunkban készségeket, illetve öregbitethetjük a bennünk meglévőket. A harmadik tényező végre a **kifáradás**, mely ilyen eredeti, vagy gyakorlat utján szerzett képességeinknek akaró jelenségek, vágyak alakjában való érvényesülését, jelentkezését megakasztja. Valaki lehet például igen kitűnő matematikus s ami ezzel együtt jár, nagyon szeretheti tudományát, de ha bizonyos időn át megszakítás nélkül foglalkozik matematikai kérdésekkel, vagy számításokkal, bele fárad, s addig, míg ismét ki nem pihen fáradtságát, megszűnik a vágy, hogy tovább is matematikai kérdésekkel foglalkozzék.

Ellenben örömet, szórakozást talál, teszem azt utleírások, vagy történeti művek olvasásában, drámákat ír, mint Bolyai, dalokat költ, mint Konkoly-Thege Miklós, szóval olyan képességeket foglalkoztat, melyeket egy ideig pihentetett.

Az említett három tényezőt; az eredeti készségeket, a gyakorlást és a kifáradást tekintetbe véve megérthetjük most már, mint lehet unalmas egy embernek az, ami mást érdekel, vagy egyazon emberre ugyanaz a dolog, hogy lehet közömbös egyszer, érdekes másszor.

Minden pillanatnak megvannak a maga feladatai, a melyekre akkor éppen legalkalmasabb az ember, olyan testi, vagy szellemi nehézségek, a melyek minőség és mennyiség tekintetében legjobban megfelelnek éppen akkor rendelkezésre álló testi-lelki erejének. Ha ehhez képest a feladatok, melyeket az élet abban a pillanatban elénkbe szab, minőségileg megfelelők, és sem nem túlkönnyűek, sem nem túlságosan nehézek, akkor az a jóleső érzés fogja el az em ért, mely az akadálytalanul végbemenő életműködéseket általában kísérni szokta. Ellenkező esetben kellemetlen érzelem fog beállani: az unalom.

A felnőtt ember többnyire maga szabja meg mindenkor teendőit hajlandóságának, kedélyállapotának, pillanatnyi munkaképességének megfelelően. A gyermekek, mikor annyira felferdül, hogy munkára lehet fogni, a szülők, nevelők, tanítók szabják ki mindennapi teendőjét s többnyire többet kívánnak tőle, mint a mennyi gyöngye erejétől telik. Nem mintha a gyermek abban a korban, mikor már némi gyakorlata van a gondolkodásban és emlékezésben kevésbé könnyen tanulna, mint a felnőtt ember. Ha elgondoljuk, hogy a kis gyermeknek hány fogalmat és szót kell elsajájtítania, mikor beszélni tanul, ha elgondoljuk, hogy sok gyermek 8—10 éves koráig 3—4 nyelvet is megtanul, lehetetlen kételkednünk elméje fogékonyságában. Nem is ez a hiba, hanem az, hogy a gyermek nem tud még dolgozni, hogy figyelmét önkényesen irányítani még nem képes, mert ehhez hosszasan gyakorlat szükséges. A nevelésnek tehát az volna a feladata, hogy a gyermek természetes érdeklődését kielégítse és helyes irányba terelje.

Ez azonban különösen kisgyermeknél nagyon nehéz, sőt egészen teljesíthetetlen feladat. Gyakran nem vagyunk képesek a gyermekekhez leereszkedni, szellemi és kedélyvilágukat megérteni s innen van, hogy akaratunk ellenére nehéz, olykor képtelen feladatok elé állítjuk őket s szegények bizony nagyon sokat unatkoznak.

Az unalom keseríti el azt a kort, melyet megörögzött szokás szerint boldognak szoktunk nevezni, anélkül, hogy bármelyikünk is komolyan visszakivánná gyermekkorát, melyet csak annyiban lehet

boldognak nevezni, hogy a bajt olyan könnyen és hamar tudja feledni, milyen érzékenyen sujtja akkor, amikor éri.

Tudom, tuzásnak látszik, a mit a gyermekek unalmáról elmondtam. Az unalomnak egyáltalában nem szoktak fontosságot tulajdonítani az életben. Pedig mennyi keserűségnek, életuntságnak, hány házaset boldogtalanságának, családi tragédiának, romboló szenvedélyek kifejlődésének oka az az unalom. Mért oly elviselhetetlenek a kedélybetegségek, hogy az embert, ha idejekorán gátat nem szabnak rombolásuknak, vagy az öngyilkosságba taszítják, vagy a teljes értelmi bomlásba, a hülyeségbe viszik?

Azért, mert a kedélybetegségeknek lényege az unalom. A kedélybeteg, ha betegsége tetőpontját elérte s melancholiából fásultságba ment át, nem képes semmivel sem foglalkozni s azért kegyetlenül unatkozik. Az unalom pedig, ha tartós, türehtetlen.

A gyermeket mihelyt munkára fogják, szintén sokat gyöttri az unalom s hogy nagyobb baj nélkül elbírija, az csak lelke rugalmasságának köszönhető.

Távol legyen tőlem, hogy a gyermekeknek ezért a szenvedésért a nevelést tegyem felelőssé. A nevelőktől, tanítóktól sem szabad lehetetlent követelnünk. A gyermekeknek, hogy az életben egykor megállhassák helyüket, sokat kell tanulniok s nem mindig olyat, ami kedvükre való. Másrészt pedig éppen a tanulás, a sokoldalú kiképzetés az, ami nemesak későbbi boldogulásukat, hanem boldogságukat is biztosítja, mert minél többoldaluan képzett az ember, annál kevésbé kell az unalomtól, életünk egyik legfőbb bajától tartania. A régi görögök boldogságának is sokoldalú és arányos kiképzetésük volt az alapja.

A gyermekek után talán a nők azok, akik legtöbbet unatkoznak. A konvenció a nőket munkakörünkben, szórakozásaikban, szabadságukban aránytalanul megszorítja a férfiakhoz képest, érdeklődésüknek szűk kört szab meg. Ezt a szűk érdekkört aztán, természetes, hogy a nők iparkodnak minél jobban kihasználni. Megérthetjük ebből a szempontból, hogy a nő mért szereti a konvenció-szentesítette mulatságokat, melyeket a férfiak nagyrésze unalmasnak tart, mért szeret bálókba, színházba, társaságba járni, mért szeret öltözködni, mért szereti a fényűzést sokkal jobban, mint a férfi.

Egyszerűen azért, mert érdeklődését a házi körön kívül ezekre szorította a társadalmi szokás.

Kétségtelen, hogy a nő a házi körben mint feleség és anya oly hivatást tölt be, mely igénybe veheti minden erejét, lekötheti minden érdeklődését. Kétségtelen az is, hogy a nőnek a házi kör marad mindig hivatása. De ha — ami a mostani társadalmi viszonyok között éppen nem ritkaság — nem lehet feleség és anya, akkor valódi életszük-

séglét rá nézve, hogy valami más komoly hivatást vállaljon, még akkor is, ha a megélhetés gondja nem szorítja rá. Az unalom az, ami a nőkérdést mozgatja s az emancipációt feltarthatlanul viszi előbbre!

Ha már a nőkérdésben mint hatalmas szociális tényezővel ismerkedtünk meg az unalommal, talán egy másik társadalmi probléma méltányolásában is hasznát vehetjük az unalom fogalmának. A munkáskérdésre gondolok, korunknak erre a legnagyobb szociális problémájára.

Sajátságosnak találhatja mindenki, hogy a munkáskérdés éppen korunkban mérgesedett el annyira. A munkásokat — bátran mondhatjuk — még sohasem fizették olyan jól, mint most. A józan beosztással élő munkás jólétet, sőt kényelmet szerezhet magának, a mire a múltban nem is gondolhatott, az állam és a társadalom soha sem foglalkoztak még annyit s annyi jóakarattal a munkások érdekeivel, mint éppen korunkban s a munkások még sem voltak soha olyan elégedetlenek, mint most. Mi lehet ennek oka? Ha az igazi okot akarjuk megtalálni, aligha fogunk azzal megelégedhetni, hogy mindent az úgynevezett „lelketlen izgatók” rovására írjunk. Mert hiszen az izgatókat is kell, hogy izgassa valami! S hogy izgatásuk eredményes, annak is kell valami okának lenni. Megmondom, hogy mi ez az ok: a munkások még sohasem unatkoztak annyit, mint most. Ezt viszont a gyárak okozzák s a munkafelosztás elvének a múltban példátlan mértékű végrehajtása.

Gondoljanak t. hölgyeim és uraim egy olyan munkásra, aki a gyár rideg falai között, ahol figyelmét semmi a munkától el nem vonhatja, semmi nem szórakoztathatja, órákon, nem, napokon, hónapokon, sőt éveken át pl. egyfajta gépalkatrész előállításával foglalkozik. Micsoda nyomoruságos, mindenek fölött halálosan unalmas lelki élete van annak! Mindig ugyanazt a munkát végezni gépiesen, érdeklődés nélkül, kelleetlenül, pusztán csak a mindennapi kenyérért! Nem kell talán kiszíneznem a képet, hogy érezzék az ily ember sorsának keserűségét. De lehet hogy ezt önök t. hallgatóim megint túlzásnak fogják talán venni, de ebben a kérdésben már szerencsére korunk egyik legnagyobb szellemére Tolstói-ra hivatkozhatom, aki „Korunk rabszolgasága” cz. művében a gyári és városi élet életszűrtelenségén körülkülönösen a képtelenségig vitt munkafelosztást okolja a munkások elégedetlenségeért s utóbb ezeket mondja: „A gyári és városi munkás gyalázatos helyzetét nem ez okozza, hogy sokat dolgozik s keveset kap érte, hanem az, hogy az, hogy az élet természetes szükségleteitől meg van fosztva, hogy nincsen szabadsága és rabszolgaias, idegen és unalmas munkára kényszerítik.” A rabszolgaias, idegen és unalmas munka pedig egy és ugyanaz. Milyen munkát lehet rabszol-

Bontják a tornyot.

gáiasnak nevezni, ha nem azt, a mit az ember kelleetlenül, érdeklődés, hajlandóság nélkül, csak kényszerűségből végez.

De hagyjuk most már azokat, a kiknek az életben legtöbb unalom jutott részül s nézzünk inkább, kik azok a boldog halandók, akik legkevesebbet unatkoznak. És azt hiszem, hogy ez a boldogság a művészeknek, költőknek, íróknak, vagy gondolkodóknak osztályrésze.

A művész, költő, tudós függetlenebb munkájában, mint bárki más a világon. Korlátlanabb az ura birodalmában, mint a leghatalmasabb uralkodó is a magáéban. Önönmagából merít, bensőjét, hajlamait, akaratát olyan mértékben érvényesíti munkájában, mint senki más. Igaz, hogy ez a munka rendkívül nehéz és kimerítő. Musset, aki oly remekül írta le azt a gyötrelmet, amelyet az író alkotás közben érez, azt mondja magáról, hogy alig bírja magába fojtani a göresös síkolyt, mikor egy-egy eszméje megszületik. De ha a gondolat ilyen nehezen és kínosan születik is meg, minden gondolat születését, az igazi ihlet minden fellobbanását oly gyönyörűség követi, amelyhez fogható, mint számos nagy író mondja, nincs több a világon. Ez a nagy gyönyörűség pedig nem származott másból, mint

abból, hogy a művészek, költők, írók minden energiája, egész teremtő ereje érvényesült s így ő maga olyan állapotba jutott, amely az unalomnak éppen az ellenkezője: a logteljesebb élet, a leghatásosabb működés.

VIRÁGOT A HOLTAKNAK.

Virágot a holtaknak!
On, mondjátok, mi van
Búsabb a sírhalomnál,
A mely virágtalan.

Mért hát e kínos élet,
Mért türeink, szenvedünk,
Könyek között, ha túl nem
Él emlékezetünk?

A haremezőn letört hős,
Kit fed közös halom,
S üz árnyán kedvesünk, kit
Megölt mély fájdalom.

Másban talál nyugalmat,
Mint sír és szemfedél:
Élnek, kikért ők haltak,
S addig nevük is él!

Egy nap övék az évben;
Csak egy a holtaké,
Oh, gyujts egy lámpát, tégy egy
Rózsát a sír fölé!

A fény lobogjon játszva,
Mint hős emlékezet,
S virág a holtak sugja,
Hogy még ki él, szeret!

Virágot a holtaknak!
Halandó ne feledd
Megkoszoruzni a sirt
Hervadt szívök felett . . .

Mely lenn porlad ma, a szív
Tegnap még úgy virult,
S holnap talán sírod kér
Szivedre koszorut.

Bartók Lajos.

EGY LEÁNY TÖRTÉNETE.

Regény.

Irt: GILBERT.

[4]

— Isten Önökkel! — én már nem jövök vissza mert elég fájó a buczuzás egyszer is. Elképzélhetik milyen kínos elválni gyermekeimtől . . . De mégis nyugodtan távozom, mert látom, jó helyen hagyom gyermekeimet . . .

Most megcsókolta az alvó apróságokat, de a kis fiu felébredt s bambán nézett az apjára és kérdezte: elmegyen apuskám? . . .

— Mindjárt, mindjárt visszajövök, hozok . . .

Nem folytathatta tovább, mennie kellett, mert csak nagynehezen tudta visszafojtani zokogását . . .

Alig hogy az utcára ért, elfogta a kínos fájdalom és sejtelmek gyötörték . . .

Hátha mégis nem jó helyen hagyta gyermekeit?

Hátha elveszti őket, mire visszajön?

Most lelkiszemei előtt lebegett haldokló feleségének vérfagyasztó tekintete . . .

Majd az ígélet, az eskü jutott az eszébe:

— Nem, nem hagyod itt gyermekeidet! — sugta egy hang — de magammal nem vihetem őket. — Jött a mentő gondolat . . . — Hiszen itten nem bírom magamat fenntartani; éhen kellene halunk!

— Nem, nem! Hiszen visszafogok jönni! Lessz pénzem elég. — Biztatgatta magát a szerencsétlen ember . . . És e percben nem gondolt szem betegsége, a mi miatt még a szemvilágát is elvesztheti. Ez most nem járt az eszébe.

Már a lakásán volt. A jó Zsuzsival összeszedte gyermekei ruháit és odaszólt a cselédnek: Ne is jöjjön vissza Zsuzsi, mert én mindjárt elutazom.

— Menjen el sűrűn gyermekeimhez és figyeljen — ha valami baj előadná magát mit Hadháziék titkolni akarnának; — rögtön táviratozzon. Itt hagyok magának arravaló pénzt. No meg a fizetésén felül is itt van valami, sok, sok szíveségeért.

— Tartózkodásom helyét mindenkor tudatni fogom magával.

A jó Zsuzsi nem fogadta el a pénztöbbletet, sirva adta vissza azt.

Majd lesz neki annyi pénze, hogy táviratozhat, ha arra szükség lesz. Mert jól tudja ő azt, hogy jobban kell most a ténsurnak a pénz, mint neki.

Most pedig könnyező szemekkel kért bocsánatot, ha valamit vétett a ténsurnak és látható szomorúsággal hagyta el boldogtalan gazdáját.

Ahogy elment a jólelkű cseléd, Garamkéry esomagolni kezdett. Összeszedte a szükséges tárgyakat, műszereket és a legszükségesebb ruhákat

... Nem volt ereje rendet csinálni a szobában. Otthagyott mindent szerteszéjjel.

Hiszen olyan kínos érzelmeket keltett minden tárgy: minden az ő édes jó feleségére emlékeztet... És ő már nincs többé. Ez olyan fájó gondolat, hogy egy gyenge szívű ember alig bírja az emlékezés okozta fájdalmakat.

Lázás sietséggel csukta be maga után az ajtót Garamkéry. A kulcsot is elvitte magával...

És elment, hogy hova, merre? — Ezt senki sem tudta. Hiszen maga se volt vele tisztában, hogy hát tulajdonképen hol is fog megállapodni?

*

Az ötvenes évek elején még Magyarországon a fényképészet, nem volt úgy elterjedve, mint ma. Sőt nagyon is a kezdetlegesség fokán állt. Gyakorlói hasonlóak voltak a vándor színészekhez. Egyik városból, faluból a másikba vándorolva csak nagynehezen tudtak megélni.

Mint szabad művészet minden hatósági engedély nélkül bárhol gyakorolható volt. De eléinte csak nagynehezen tudott magának közönséget hódítani. Mert már a könnyebb kivitelű (daguerreotyp) kép is csak üvegre volt készíthető, és az is csak homályosan volt látható.

Történetünk idejében a fényképészet már ott tartott, hogy papírosra is kezdték azt készíteni. Ez már inkább tért hódított a nagyközönségnél. Minden esetre nehezebb és költségesebb volt a papíros képek előállítására, de a ki egyszer belejött a készítési módba, annak aztán szépen is jövedelmezett az új kereset forrás. Csak úgy tódult a nagyközönség az akkori fénykarikákhoz.

— Ebben az időben sok közepes tehetségű festő hagyta abba pályáját, és hódolt a fényképírásnak, cartonjaira rányomatta, hogy: fényképíró és akademikus festő.

— Nyugalmazott katonatisztek szegényebb helyen a gyógyszerészek, lukott, kiesapott diákok hódoltak a sokat ígérő és jövedelmező szabad művészetnek. Könnyűnek is látszott a megtanulhatása. De szomorú csalódás érte azokat, a kik kémiai ismeret nélkül, pénzeszköjüket befektették: műszereket vásároltak és hozzáfogtak fényképezni. A próbálgatásokra felhasználták a drága vegyszereket, alig tudták még a mindennapi kenyeret is megkeresni: Sokszor hónapokig berekedtek egy faluba, a honnét aztán csak a műszer nélkül volt szabadulás, mert azt zálogba kellett hagyni.

Garamkéry, kinek származását, életrajzát csak később fogjuk megtudni: már túl volt a kezdet nehézségein. Az igaz, hogy néhány száz forintja, a mit a Daguerreotyp üvegek készítésével megtakarított, az elment a papírképek készítésének a begyakorolására: ami éppen akkor történt, mikor az

a rettenetes csapás érte, hogy elhalt a felesége, a ki mindenben segített neki.

— Ezt mind azért kellett elmondanunk, hogy érthető legyen az olvasó előtt az a körülmény, a melybe szerencsétlen emberünk jutott, és a mely oknál fogva kénytelen volt gyermekeitől megválni.

*

A vonat már elindult. Garamkéry egyedül ült egy coupéban. Örült is, hogy így egyedül van, háborítlanul átadhatja magát gondolatainak.

Mielőtt kényelmesen elhelyezkedett volna, leeresztette a coupé ablakát és kihajolt, hogy több ideig lássa azt a helyet, ahol ő mindenét otthagya... És nézte, egyre nézte az el-eltűnő házak világos ablakait... Könnyes szemekkel mindég arra a pontra nézett, a hol annak a háznak az ablakait vélte látni, ahol az ő édes gyermekei talán most térnek nyugalomra. Talán éppen most imádkoznak... Vagy talán már álmodnak is — lovacskáru, aranyos szekérről, babáról vagy a szerencse pillangójával játszanak — üzik, egyre üzik a röpké, a csalfa pillangót... Ki tudja hogy mit álmodnak.

Már csak a képzelődése látja a világos ablakot és Garamkéry még mindég a coupé ablakánál áll... A locomotiv öblös kéményéből kiáradó szikrás füstöt a szél a szemébe hordja, de ő mi sem törődik vele — pedig mennyire rosszak a szemei. — A hó is szálingolni kezd, miáltal a füst még lejjebb csapódik és Garamkéry még mindig az ablaknál áll. Egyszerre csak egy erős zökkenésre a fejéhez kap, fájdalmasat sóhajtván eszméletlenül terül el a coupé padozatán...

*

Már közel egy éve volt annak, hogy Garamkéry elutazott. Gyermekei pedig még mindig Hadházyéknál voltak. Elutazása óta mindössze három ízben küldött pénzt. Egyszer Szászrégenből, másodsor már Romániából, aztán vagy három hónapra Oroszországból küldött pénzt, egyben tudatta, hogy már nemsokára vissza fog jönni.

Hadháziék nagyon türelmetlenkedtek, nem is volt ez esoda, mert már négy hónapja is elmúlt, hogy Garamkéry nem adott életjelt magáról.

Utolsó levelében pedig nagyon érdeklődött gyermekei iránt és ismételten ígérte, hogy mielőtt beáll a tél, utnak indul Magyarország felé.

Hadháziék hiába irtak ezután leveleket Garamkérynek Oroszországba, csak nem jött azokra semmi válasz.

A bicegő asszony addig zaklatta az urát, a míg az a szolgabíróhoz fordult tanácsért, a ki aztán hivatalos kérdést intézett Garamkérynek utolsó tartózkodási helyére. A mi semmi eredményre se vezetett. Különbben is hónapok teltek, a míg a hivatalos válasz megérkezett, hogy az illető egyén ott ismeretlen.

Nyoma veszett a szerenesétlen embernek, sokan azt hitték, hogy meghalt. Vagy talán elvesztette a szemvilágát és koldussá lett, ki tudhatja, hogy mi történt vele? . . .

— Pedig felesége halálos ágyánál ígérte, esküvel fogadta, hogy nem lesz gyáva szembe szállni az élet küzdelmeivel, és hogy gyermekeit felneveli.

— De úgy látszik, hogy a sors megtagadta tőle azt, hogy ígérését beválthassa, hogy kötelességét teljesíthesse . . . Ki tudja, hogy a sorsnak fergeteges keze a szélrózsa melyik irányába vetette a szerenesétlen apát? . . . És ki tudja, hogy bármilyen kinszenvedések árán is, de szeretné viszontlátni gyermekeit. Lehet, hogy a gyötrő gondolatoktól kinezva fekszik valahol betegen, nyomorultan, tehetetlenül gondol az ő kis gyermekeire . . .

A bicegő asszonynak most persze nem nagy kedve volt arra, hogy a nyakán hagyott két porontyot eltartsa. Most már nem is igen sokat törődött velük. A boglyakemence mellett a kuckóban feküdtek a gyermekek naphosszat nyöszörögve, talán az éhségtől — mert sirni nem volt szabad nekik. — Ha néha nem tudták visszatartani a sirást, volt aztán elég mit szenvedni a bicegő asszonytól. Ha ez a néember elemelte a kezét a mosó teknőtől, azon vizesen aztán elpaskolta mind a két siró gyermeket ott, a hol érte őket, és mérgesen rájuk ordított.

Ilyenkor aztán a jobb lelkű Hadházi csitította a rossz szívű asszonyt:

— Ugyan, asszony ne légy olyan kegyetlen azokhoz a szegény gyermekekhez. Hiszen ők ártatlanok, nem tehetnek arról, hogy az atyjuk a nyakunkon hagyta őket . . .

— Tudod mit anyjuk, már ugyis elmúlt egy éve, hogy hiába várjuk értük a tartás díjat, és leltelt már az a felévi határidő is, a mit a szolgabíró ur adott, hogy csak tartsuk még a gyermekeket, a míg ő köröztetni fogja Garamkéryt. — Vidd el hát újra a gyermekeket a városházára és mond meg a jegyző urnak, hogy rendelkezzenek ők a gyermekekkel, mert mi szegény emberek vagyunk, nem tarthatjuk őket.

— Hallod ember, legyen hát neked is szíved! — Tartsuk meg örökbe a kis leányt, ha felnőtt, jó lesz a mosóteknő mellé. Ha felcseperedik, elhozza majd a szennyes ruhákat és haza szállítja a tisztákat . . .

— Én bizony anyjuk sokkal jobban szeretném a kis fiut. Öregségünkre hálából segítők, támaszunk lenne. Különben majd meglátod, mit mondanak a városházán, hátha egyiket sem hagyják nálunk.

— Ugyan mit csinálna a város ezekkel a férgekkel, örülni fognak, ha megszabadulnak tőlük: dörmögte a bicegő asszony . . .

*

Két év is elmúlt már a történetek után. A kis mezőváros közadakozásból szegény házat létesített, hogy megfelelő menhelyet találjanak a nagy idők tanúi az elaggott és rokkant honvédek és az öregségükre koldusbotra jutott szegények . . . Ebben az időben országsszerte mozgalom indult meg hasonló szegény házak alapítása ügyében . . . Tehát a kis mezővároska is sietett kötelességét teljesíteni.

A szegények házába egyébként öreg és nyomorú asszonyokat is felvettek. Ilyen öreg asszony feltűnően sok volt e kis mezőváros szegényházában. Az asszonyok egy külön épületben laktak, a mely közel volt a kórházhoz, a hol az erősebbek, kik valamelyes könnyebb munkát tudtak végezni a betegek ápolásánál . . .

— Ezek között volt egy fiatalabb asszony, a ki nem annyira öregsége, mint inkább rossz szeméi miatt került a menedék helyre . . . Az egyik szemére már teljesen megvakult, a másikat pedig erős hályog borította. Egyedül csak lassan tapogatózva tudott menni . . . Hogyha pedig reggelenként a templomba ment, rendesen egy kis kékruhácskás fiúcska vezette őt. A kit az ő gondjaira bíztak, mert társai közt ő volt a legértelmesebb. Legalkalmasabbnak találták arra, hogy a míg más kezekbe kerül a kis árva fiu, ő vigyázzon reá és oktassa.

Mikor Hadháziné a két gyermekkel elment a jegyzőhöz és újra elpanaszolta, hogy ő már nem bírja tartani őket: a jegyző újra, a szolgabíróhoz utasította, aki elég kedvetlenül fogadta az asszonyt, és kárhoztatta az apát, a ki olyan kegyetlen lelkű tud lenni.

— Egy végzést adott aztán a felingerelt szolgabíró ur Hadháziné kezébe, azzal az utasítással, hogy vigye az ágrulszakadtakat a szegények házába, majd gondját viselik ottan.

— A bicegő asszonyt most már megszállta a jó érzés és a kis leányt nem hagyta a szegények házában, magával vitte és azt a férje beleegyezésével örökbe fogadta.

Csak nagynehezen tudtak a kis fiutól megszabadulni. Átölelte Elemér kis testvérkéjét és keservesen sirt . . . Alig tudták a kis árvákat egymástól elválasztani.

Csak hagyja asszonyság, majd megszokik ő: mondta a felügyelő. És ott mindjárt, a már általunk ismert vak asszonyra bízták, a ki már azért is ügyelni fog a gyermekre, mert szüksége van vezetőre.

Ugy is történt: a kis árva fiu hamar megszokott új helyzetében. És eleinte jó dolga is volt neki, mert a vak asszony szerette, becézte a kis Elemért. Később azonban kezdte elhanyagolni, nem mozdatta meg minden reggel. Egyszer panaszkodott a kis fiu a felügyelőnek, hogy az Erzsini verí őtet, a miért

nem tud megtanulni tótul imádkozni. Ezért megdörögta a felügyelő a vak asszonyt.

— De azért a kis fiúnak az ágy lábánál térdepelve mégis tótul kellett az asszony után elmondani a miatyánkot. Sokszor könyekre fakadt, mert úgy emlékezett, mintha valamikor régen az édes mama, másképen, más nyelven tanította őt a miatyánkra. De mit tudta ő a nyelvek különbségét... Csupán azt érezte, hogy ezen a nyelven — a mit később aztán mégis elsajátított — nehéz megtanulni imádkozni.

(Folytatjuk.)

DRÁMA-E VAGY KALAND?

A szász trónörökösnének nem bocsálják meg az ő hercegi voltát sem a legitimisták, sem a demokraták. Csudálatos, hogy milyen egyformán nem látják a hercegnőtől az asszonyt. Amazok kiátkozzák, amiért a rangját beszennyezte, emezek kárörömmel a rangra kenik a hercegnő tettét. És mind a kettő azt magyarázza, az egyik tudatosan, a másik akaratlanul, hogy a rang, a nemesség kötelez. A legitimisták okoskodását nem bánom, de a demokratákat nem értem, Valóságos haraggal ront neki azoknak, akik a szász hercegasszony esetében az emberit kutatják. És ugyanazt az elfogultságot zúdítják a hercegasszonyra, mint a siránkozó legitimisták. Ugyanugy dobálóznak általános tételekkel, és ugyanugy félremagyarázzák a moralitást, mint amazok. Különösen, hogy legitimisták és demokraták hogyan találkozhatnak a nyárspolgárságban. Ha együtt ülnének a színházban a Nóra előadásán, együtt rontanának neki a költőnek, amiért az ő drámahősnője a gyermekeit elhagyva, hagyja el az urát. Nem látnák egy pillanatig sem, hogy a hazugságban élő nő ki akar szabadulni ebből az undok rabságból, s hogy ez a szabadulás is erkölcsi kötelesség. Meg vagyok róla győződve, hogy az erkölcsileg felháborodottak nem dobnának akkora követ a házából menekülő asszonyra, ha megmaradt volna az ura mellett; a gyermekei körében, és odahaza nyugodalmas furfanggal csalná meg az urát. Nem volt-e becsületesebb dolog a nagy kövel való hajigáltatást választani, mint odahaza nyugodtan eltűnni az apró kavicsokkal való hajigáltatást? És nem volna-e jó az ítélet eldörögtetése előtt azokat a körülményeket vizsgálni, amelyek azt a drezdai drámát megérelték.

Már most drámának látom, már nem tartom kalandnak. Azóta, hogy nyílvánvalóvá lettek a híressé lett asszony cselekvésének mélységes okai. Már kezdet óta gyanakodtam azokban a hírekben, magyarázatokban, amelyekkel Drezdából, Bécsből és Salzburgból a sajtót előzönlötték. Mint ahogy gyanakodtam

abban a szentimentalizmusban is, amely két egymást szerető szívnek minden akadálylallyal megküzdésén könyeket ejtett. Az udvari körök, és a nekik kedveskedő körök csak a botrányt látták, és arra igyekeztek, hogy a botrány feketeségéből semmi se érje a trónörökösöt és az udvart; az érzelgősök csak a romantikát látták, és boldogok voltak, hogy ilyen regény szemtanui lehetnek. Kettőjük mellé szegődött a demokrata szigorúság, amely üstökönragadta az alkalmat, hogy megítélje és elítélje a felsőbbeknek nevezett körök erkölcsét. Mind a három törekvés célja világos volt, mind a három felé gyanakodva kellett néznie mindenkinek, aki emberek cselekvésében az emberi motívumokat keresi.

És megszólalt az asszony is, és megszólaltak mások is, akik ennek az asszonynak az életét ismerték. Engem az asszony beszédében az anya védekezése kapott meg. Ezt a védekezést értsék meg azok is, akik a férjét elhagyó asszony bűnösségét abban látják, hogy a gyermekeit is elhagyta. Ez a védekezés nagyot döngtet az erkölcsbirák trónusán. Azt magyarázza a bírának, hogy az élete merő hazugság volt, hogy szerelmet nem is kértek tőle, de a magához való érzéstől eltiltották. A gyermekei pedig nem voltak az övéi. Alig hogy fölseperedtek, jöttek a papok, majd a katonák, végül az udvarmesterek, és elvették tőle a gyermekeit. Ő csak ki volt rendelve, hogy a szász dinasztíának hercegeket és hercegnőket szüljön. Most a távolban sem nagyobb a messzeség közte és gyermekei között, mint odahaza a szász udvarban. És szereti a féltékenység és aggodalom szeretetével azokat, akik csak addig lehettek az övéi, amíg a szíve alatt hordta őket. Hanem azt a gyermekeket, akivel most várandós, nem adja oda a hercegekre éhes dinasztíának, a papoknak, katonáknak és udvaroncoknak. Ez a gyermek hadd lehessen az anyáé, csak az anyáé.

A hercegné esete, mint udvari botrány, bennünket, az emberi szolidaritás érzőit, már nem érdekelne, de mint a maga emberi voltáért küzdő embernek drámája, nagyon is érdekel. Ettől a drámától nem tudjuk meglátni a demokrácia taktikai szükségességeit. Ennek a drámának nagy indulataitól, szenvedélyeitől nem tudjuk megérteni azt az észjárást, amely a demokrácia számára fegyvert kovácsol az udvari botrányból. Azt értem, hogy a demokrácia alapjául szolgáló igazságosság nem ismeri el, hogy a fejedelmi udvarokban is összeütközhetik az emberi a szokással, az indulat a kötelességgel, a szabadság a hazugsággal. Az érzelgősök könyvet hullató meghatottsága ellen helyes a tiltakozás, de a szokást, szabályt a hazugság gyűlöletével fellökő bátorság ellen én nem tiltakoznám, ha hivatásbéli demokrata volnék.

Azt olvasom, hogy a hercegasszony nem akar nyilatkozni a születendő gyermek törvényessége dolgában. Beszédes hallgatás ez. Azt mondja, hogy a

gyermekhez más justt ne formáljon, csak az anya. A nő, aki kinok közt megszüli, akinek test a testéből, s akinek minden gyermekét elszedte a szentséges dinasztikus érdek. Ez a hallgatás nem az apaság bizonytalanságát, hanem az anyaság hatalmas jogát hirdeti. Már ezen a demonstráción az érzélgés nem fog könyűt potyogtatni, és el fognak rajta szörnyülködni az amugy is fölháborodott legitimisták, de megértik és becsülöttségét respektálják azok, akik a hercegnőnek nemcsak megbocsátják, hogy hercegnő, de el is hiszik neki, hogy ember.

gé.

TÉLEN.

Hová szaladt a sápadt ősz
Gyászoló bus leccellel,
A lázas nyár halálhíret
Tán a telnek cicé el?

Ragyogó hószemfedővel
Nyilsebesen száll a tél,
S kiteríti a tén földre,
Hol az ifju nyár nem él.

Lombkoszorus, círagos fák
Disztelenül reszketnek . . .
Szomoruan síró szellő
Sohajuk tán ezeknek.

Halotányan bolyg a nyárnak
Özvegye: az éj holdja:
Bánatában szép ezüstös
Sugarhaját szétoldja . . .

Még az ég is, a szép ég is
Ezert busong, kesersg,
Csillogó kőny, ragyogó kőny
Fénylik arcán egy sereg.

Sötét gyászba öltöznek a
Játszi rózsás fellegek,
S a magasból resztvevően
Sűrű kőnyet ejtenek . . .

. . . Mint egy titkos hatalomra
Foszlik a hószemfedő,
S bíragbontó, illatozó,
Dalos tavasz lép elő.

Nem örökös tél a halál:
Csodálatos nyílt ajtó,
Tavasza játsz küszöbén át,
Ha eleted tiszta, jó . . .

Szepessy László.

SZÍNHÁZ ÉS MŰVÉSZET.

(Hli.) A napokban igen sok szó esett arról a vérosházán, hogy elengedjék-e Zilahinak a nyári színház bérösszegét. Hogy Arad az utóbbi időben mennyire mostohán viselkedett színházával szemben, azt, aki esténkint ellátogatott oda — láthatta,

hogy már a legjobb darabokra is üres maradt a színház, ha csak drága vendégművészeket nem léptet fel minden előadásra a direktor. Pedig hát leggyűnk csak őszinték: a mi Gazdy Arankánk éppen úgy, talán még jobban is eljátsza *Jeb Vilmát*, mint ahogy azt *Török* Irma eljátszotta. A színház pedig *Török* Irma fellépéseire zsufolásig megtelt . . . Hát bizony akkor nagyon bizonytalan az olyan szinigazgatónak és a társulatának az esistenciája, a hol a közönség annyira szeszélyes velük szemben.

— Szó sincs róla, hogy minden vidéki színháznál az évad vége felé, tehát csakis az utolsó hónapban — a mikor már a hangulat megesappant — az igazgató a vendégművészekkel tartja fenn a színház iránti érdeklődést. *Zilahi* pedig nemhogy a saját társulatával nem tudott számot tevő telt házakat csinálni október óta — de, még a vendégművészekkel is üres házak előtt játszottak a színház . . .

Azt pedig mindenki beláthatja, hogy Fedák Sári, Pálmai Ilka, Szoier Ilonka, Ujházy Ede, de még *Török* Irma se jó Aradra levegő változás miatt, esupa szíveségből játszani. Azt igen érzékeny summáva) tisz élet díjazni kell . . . No most már, hogyha a színház akkor telik meg, ha ezek a nevek diszelegnek a színlapon, akkor bizony, bizony, nem valami kecségtető állapotba jut a direktor . . .

Megjegyzendő, hogy Zilahinak minden elődje; sőt *Leszkay* 50, még 80 százalékkal emelte a helyárakat, ha egy Fedák, vagy Ujházi vendégszerepelt.

Zilahi, hogy programjához hű maradjon, a rendes-esekély részben emelt napi árak mellett játszatja a vendégművészeket.

Most már, ha október óta ugyszólván ráfizezett Zilahi eddigi direktorságára, — pedig: műsorával mindég megelőzte a többi vidéki színházakat: Casanova, Halálos esőnd, Niobe, Lout és több új darab jóval hamarabb került színe az aradi színházban. — Nem-e lelkiismeretbeli dolog még a nyári színházi bért is a nyakába varrni. Amikor a nyári színházra csakis ráfizetni lehet; hiszen *Leszkay* nak is szép pénzébe volt a nyári színház. Nem egyszer történt meg az, hogy első, vagy tizediki gázsit csak 7—8 nappal későbbben fizettek. Pedig hát *Leszkay* nak Aradon a téli saisonok vagyont fizettek.

Más színházaknál a direktor tekintélyes szubvenciót kap, a közeli Temesváron is a város 20.000 koronával, az állam pedig minden tekintélyes öszszeggel támogatja a színházat. Pedig Temesváron többször lehetett zsufolt házat látni, mint Aradon.

Tehát egészen bátran elmondhatjuk, hogy a kicsinységig határos az a vaskalaposság, a mit egyesek amellet a nyomorult nyári színházi bér m gfizetése mellett érvelnek. Elvégre Zilahi ambicióval telten és nem a legrosszabb társulattal jött Aradra. Utóljára hagytam az anyagi áldozatokat:

ami egy családos embernél már szigorúan az életkérdés párhuzamával jár. Zilahitól senkise kívánhatja, hogy tönkre menjen azért, mert az aradi költőnégnek elment a kedve a színházba járástól.

Füredi József.

főtényezője a magyar színészet, hogy jut kátyuba Aradon; ahol pedig csak virágozni tudott a multban.

* **Premierek.** A legközelebb színre kerül: *Szerencse*, Capus Alfréd hírneves trancia írónak pompás vígjátéka. Nagy előkészületben van *Lob herceg*, Mint kitünő reprizel a *Denevér* és *Angó* fognak legközelebb színre kerülni.

* **Ujházy Ede.** Két éve lesz a nyáron, mikor a mester a színpadon Ivánffival együtt vendégszerepelt. A Bünös-ből próbáltak akkor, a mikor a színpad előtt egy élelmes amateur lefotografálta a mestert: a mint a hölgyek kösött út és feje felett a „Bünös“ színlap díszelgett.

A kép csak később jutott birtokunkba, a mikor már késő volt azt hozni.

Most, mikor már aktuálissá vált a zsáner kép közlésre, azért sietünk azt bemutatni olvasóinknak.

EGY ELKÉSETT VÁLASZ.

Mi a legkedvesebb szerepe — és miért az?

Tekintetes Szerkesztő Ur!

Megtisztelő felhívására azért késelekedtem a felelettel, mert féltem, hogy az alkalommal visszaélve; hatalmába jutok a szerénytelenség démonának, mely egy gyöngye pillanatomban már csufondáros játékot üzött velem. Azonban hallgatni nem mindig arany s a farkasok közt — nem jó csöndesen lenni, de meg a Fabius-féle halogatásoknak ezuttal nem volna semmi értelme, tehát íme tiszteletteljes válaszom:

48-as tábornokaink egyike a következő kijelentésével jutott nagy hírre: „Habár csak a sapkám tudná is csatatervemet, tűzbe dobálnám: E nagy jelentőségű adoma sok keletiemenlenségtől mentett volna meg, ha eszembe jut, amidőn egyik igazgatóm, — már nem emlékszem hol — szintén legkedvesebb szerepem iránt érdeklődött, én elég bárgyu voltam egyik-másikkal eldicsekedni s talán ez volt oka, hogy elűttem az általam agyon dicsért szerepemtől.

Egy más esetben — *Goldstein Szám* című előadásban — valami Bibircs nevű néhány szavas szereppel tüntetett ki a rendezőség s hopp! eszembe jut az első alkalommal visszafelé sülő puská s gondolám: megpróbálom még egyszer, hátha most célt találok vele s ahogyan átvettem a szerepet, azonnal dicsekedtem fünek-fának, miszerint végre egy műszerepemet játszhatom, hogy szereplőtársaimat úgy fogom tulszárnyalni, mint az ökörszem a madarak királyát, a sast. Alig szállongott néhány napig az íge: nagy bánatomban elmozdítottam Bibircs urtól, hanem azért nyugodt lélekkel kiálthatom világga, hogy Bibircs uraság egy általam kedvelt szerep, mert — elvették tőlem.

Azt hittem, hogy már befejezhetem igénytelen soraimat s íme a fent említett zsarnok ismét erőt vesz rajtam s azon vélemény nyilvánítására készlet, hogy a Bibircsen kívül még más fajta szerep is íródott számomra s hogy vágjam sutba a szerénységet és vegyem elő azt a pozsonyi kritikát, aminő nem iratik mindenki részére, kivált ha tekintjük azt az ádáz gyűlöletet, amelylyel nevezett város sajtója fogadta a magyar-társulatot felemás volta miatt. Hiszen, te boglyas — mondja továbbá a szellem — az lenne a szerénytelenség, ha nem dicsekednél, hát mi jogon akarsz te külömb lenni másoknál?

Bocsásd meg Jehova gyarlóságomat, de én is csak színész, — akarom mondani — ember vagyok s nem állhatván ellent a sugallatnak, én is a „Fórum“-ra lépek, de előbb a Tekintetes Szerkesztő Ur bölcs ítélete alá vetem magam s jóakaró tanácsát kérem arra nézve, hogy nem véték-e a szerénytség ellen, ha az ide mellékelt kritika közlésére kérem.

A „Nyugat-Magyarországi-Hiradó“-ból másolva:*)

„Az első Deák-előadásoként, Katona „Bánk bánját“ játszották. Az előadás általában kielégített s örömeinkre szolgált, hogy a szereplők tudatában voltak nemes hivatásuknak. Az előadást Rella Iván igazgató magyarázatos ismertetése előzte meg, mely nem tekintve az ügyes irodalmi összefoglalást, a nemzeti érzéstől át volt hatva. A szereplőkről majd a legközelebbi esti előadás alkalmával fogunk bővebben referálni, de nem mulasztjuk el, hogy Németh János (Petur bán) alakítását már most ki ne emeljük.

Ilyen Petur bán e színpad még nem látott. Valóban gratulálunk a színigazgatónak ehhez az aquisitionhoz.

A színház legutolsó zuga is megtelt áhitatos ifjúsággal.

Dr. Egnay Jenő.

*) A másolat hitelességéről meggyőződünk. (a szerk.)

Nagyrabecsült jóindulatát kérve s boldog új
évet kívánva, maradtam

kiváló tisztelője
Németh János.

IRODALOM.

(Hli.) **Ibolyák.** Ez a címe annak a verseskötetnek, melylyel Varságh János a karácsonyi könyvpia-
cot meglepte. A lilaborítékba foglalt poémák elvitat-
hatlan tehetségre vallanak. Nem is csoda tehát
ha a kritika nagyrésze eddig elismerőleg nyilatkozott
a verseskötetről.

A poétai véna megnyilatkozása Varsághnak
minden versében észlelhető: bájos egyszerűséggel,
de mindenesetre ihletséggel szólaltatja meg lyrája
hurjait és eltalál a szívekig a hangja. De ha erősen
áttételező figyelemmel olvassa el az ember Varságh-
nak minden versét, azt észleli, hogy a költő lelki
világa nem hű önmagához. — Ugyanis, ha egy poé-
tánál a dalok belső tartalmánál fogva — a véna fő jellem-
vonása a boldog viszonzott szerelemben van:

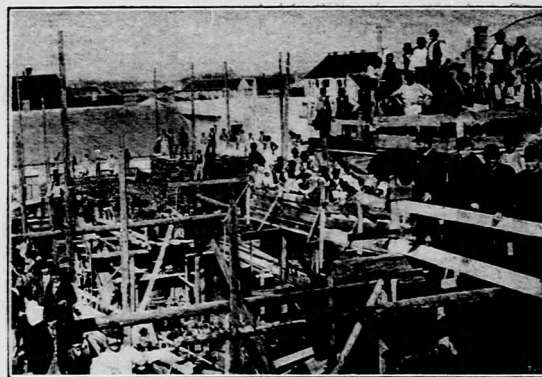
„Egész világom vagy te nekem,
S neken én — tudom — az vagyok;
Erről beszélnek fenn az égen
Ragyogó fényű csillagok.

Ez van fölírva minden arra
Felétek utazó fellegen.
Maga az ég is így akarja,
Kell, hogy örökre így legyen.“

„Nem is nézek én fel többé
A csillagos égre,
Jobban ragyog a csillagnál
A te szemed fénye.
Nem is tudom, nem is látom
Mit ér ez az élet:
Csak mikor a mélyen égő
Szép szemedbe nézek,
— Fog el az igazat.“

— Akkor annak igazát éreznie is kell. És
akkor nem lehet hatással a lélekre a földi kinok és
szenvetések: mert egyáltalán azok nem léteznek
ilyen poémákat diktáló szívben és lélekben.

A kötet második részében a *Hogyan* k adják
meg a költő verseinek a lényegét, amely versekről
aztán azt hiszi a figyelmes olvasó, hogy azok min-
den érzelem nélkül írottak. Vagy pedig kétség tá-
mad az olvasóban, hogy vajjon tényleg a mindent
pótoló boldogító viszonztszerelem megnyilatkozása
igaz volt-e a lyrai költőnél. Mert ha tényleg igaz?
akkor hatástalanul hagyja az olvasót a Csalódások
című vers és többi hasonló, a melyekben a lyrikus
költő lelke nem hű önmagához:

A rom. kath. templom építés alatt.

„Minden este némán hosszan így elmézem,
Ezt a sok szép fényes sugárt fenn az égen.
S fel, e csodás menyországba egyre vágyom,
Pedig tudom az egész csak hazug álom.

A jövőn is napról-napra elmerengek,
Egy-egy fényes reménysugár felmelenget,
S hiszem, hogy még leszek boldog e világon,
Pedig tudom, csak csalódás, hazug álom.“

Egyébként a figyelmes kritikust is megnyug-
tatja a költő eme kijelentése:

Szegény az én költészetem,
De nem is kell több énnekem
Csak úgy tekintsenek rája
Mint egy pár szál ibolyára.

Igy aztán eléri a költő azt, hogy a kritikus,
ha elolvassa a kis kötetet, látja címlapján az *Ibolyák*
címet, arra a gondolatra jön, hogy az *Ibolyák*
írója hivatva van arra, hogy egy nagyobb *ibolya*
csokorral is kedveskedjék a magyar irodalomnak.

A kötet minden könyves boltban megszerez-
hető. A művész nyomdai kivétel az „Aradi nyomda
részvénytársaságot“ dícséri.

A NAGY VILÁGBÓL.

□ **Bartók Lajos.** Meghalt újra egy magyar
költő, kinek szíve maga a szeretet volt: és mégis
annyi ellenség vette körül, szinte csodálatos, hogy
még utat tudott törni magának oda, ahol olyan
irigy szemmel néztek fel reá.

Alig néhány hónapja, hogy itt volt nálunk
Aradon és a vértanu szobornál elszavalta gyönyörű
költeményét. Ki hitte volna, hogy ez neki utolsó
szereplése lesz. Ki hitte volna, hogy a fenkölt lelke-
sedéstől áthatott sápadt arc futó pirossága utolsó
azon az arcon, a melyen a jóság, az emberek iránti

szeretet, az önzetlenség annyira vissza tudott tükrözni. Ki hitte volna, hogy Bartók Lajos nem éri meg a tavaszt. Pedig mennyire szerette a természet feltámadásának, a virágfakadás idejét.

„Ti nyájas völgyek, ti komor hegyek.
De rég is elszakadtam tőletek.
Pedig hogy vágytam enyhérré a vadonba,
Mint üzött vad, sok sebből véren ontva!

Fönségben álltok, eszménykép gyanánt:
A viruló völgy példás szende leányt.
S a bére szírt keblü férfi rendületlen,
Kik egygyé fornak örök szerelemben.

Minden halandónak sorsa az elmulás. De a végzet könyörtelensége mégis jobban szemügyre vehetné az olyanokat, — kik szívükön hordják a hazá boldogulását, küzdenek, fáradnak a nemzet igazáért, feláldozzák ifjúságukat a szent ügyekért, — hogy ne szólítsa el oly korán az élet, a tett mezejéről. Mert bizony, abban a korban élünk, a mikor kevés olyan önzetlen magyar munkás lélekre akadhatunk, mint a milyen Bartók Lajos volt.

Mély igaz és vigasztalhatlan az a szomorúság, mi ellogja az ember lelkét, ha tudja, hogy milyen korán pusztulnak el azok, kikben a tettvágy, a hazaszeretet és magyar faj-jelleget annyira megnyilvánul. Mert bizony pótolhatlan veszteség az olyan lélek, melynek fő jellemvonása a hazaszeretet.

△ **Lujza kir. herecegnő és Giron.** Ez a két név igen érdekes eseményekhez fűződik. Királyi korona várt Lujza herecegnőre, és ő feláldozott mindent szerelméért. Otthagyta gyermekeit, szívében az anyai szeretet háttérbe szorult a szerelem érzelme mellett.

Büszke is lehet Giron, az egyszerű nyelvmester: a ki különben annál nagyobb stílű donjuannak látszik. És még hozzá síheder természetűnek tüntetik fel a lapok. Ez igaz is lehet, mert Giron nyilatkozataiból ki lehet venni az éretlen, a nem megállapodott könnyelmű férfi jellemet. Nagy könnyelműségeért meg is bünhődik majd Lujza főhercegnő, mert mikor a szűkség be fog állani, tapasztalni fogja, hogy Giron egy igen közönséges parvenü jellem, a ki csak a neki hízogó érdekes botrányért volt lovagja a már 33 éves kis herecegnőnek.

Genfből egyre-másra érkeznek a hírek Lujza herecegnő nyilatkozatairól. A napokban egy hírlapírónak leplezetlenül vallotta be, hogy a szász udvarnál sokat kellett szenvednie, a világnak csak megközelítőleg is tudniá kellene, mennyit szenvedtem — ugymond — s akkor mondhatnák az emberek, hogy bűnösségem tudatában eselekedtem. Elmondta azt is, hogy az utóbbi időkben a főudvarmesternője valóságga kinozta. Aztán születendő gyermekéről beszélt. A gondolat, hogy ennek a gyermeknek a

szász udvarnál többi gyermekeim között kellene eltölteni az életét, elviselhetlen reám nézve, mert hiszen tudják, hogy kitől származik és elpirulva, csöndes hangon mondta: Miattam kellene szenvednie, ennek pedig nem szabad megtörténnie soha!

— Pedig előreláthatólag az a gyermek bizony sokat fog szenvedni az anyja bűnéért, és sokszor átkozni fogja a sorsot, hogy neki kir. herecegnő anyját adott

× **Sándor király válik.** Hogyhys olyan emberek kerülnek össze, a kik nem illenek egymáshoz, az bizony mindenkor szerencsétlenséggel szótott végződni. Így járt Draga Masin is az ő királyi férjhez menésével. Szirén módjára behálózta a betolyásolható gyenge egyéniségű ifjút és az ő oldala mellé királynénak toltta fel magát. Hogy páratlan ambiciózus hölgy lehet Draga Masin, az mindenestre kétséget nem szenved: de azt már mégsem érdemelte meg, hogy a vén Európa egy államának királynéja legyen; nem, már a multjánál fogva sem. A mióta Sándor szerb király a férfikorba lépett, és a mióta a jelentős lépéseket megkülönböztetni tudó látköre világosabb, határozottabb lett — ha szóval nem is, — de a lelkében minden bizonnyal már belátta: hogy egy európai királynak királyhoz méltóan kell még a szíve érzelmeivel is bannia. Egy királytól az ő népe is elvárja, hogy még szerelmében is király legyen: nem pedig könnyűvérű bohém. Persze, hogy az ilyen alig jóvátehető ballépés után az európai uralkodók nem akarták fogadni a szerb királyi párt, hiába volt minden erőlködése a furfangos Masinuak!

Szerencséje Sándor királynak, hogy még elég korán belátta azt, hogy a Masinától való elválás a legjobb megoldása annak, hogy a szerb trón tekintélyét visszaszerezze. A sokat szenvedett Obrenovits dinasztia egén talán ezután jobb csillagok fognak járnai.

Mindenesetre jóakaratu érdeklődéssel néz a vén Európa az Obrenovics dinasztia és a jobb sorsot érdemlő fiatal Sándor király jövője elé.

Nyilatkozat.

Az *Uj Élet* 1902. évi december hó 31-iki számában megjelent „Sajt” c. cikkben olyan kitételek foglaltatnak, a melyeket *Honich* L. István ur, az *Uj Élet* szerkesztője, magára nézve sértőnek talált.

Kötelességemnek tartom, hogy ezeket a sértő kitételeket visszavonjam s azok megjelenése fölött sajnálkozásomnak adjak kifejezést.

Aradon, 1903. január 5-én.

*Il és Zsigmond,
Roros János,*
mint Honich L. István ur
megbízottai.

**Farkas Ferencz,
Benedek Árpád,
Kerényi Kálmán,**
mint Farkas Ferencz ur
megbízottai.

WEISZ IGNÁTZ
a
városi sörház
új bérloje.
A t. közönség szives jóindulatu támogatását
tisztelettel kéri.

Magas havi átalány és jutalék
javadalmazása mellett ügyes
helyi képviselőket
és mozgó ügynököket
f e l v e s z
elsőrangú hazai intézet.
Személ esen jelentkezhetni d. e. 10 óratól 11-ig **Aradon**
Andrássy-tér 3. szám II. em. 42. ajtó. Vidéki ajánlatok le
velel utján intézte nek el.

Seelinger M. Andor
minta cipészete
ARAD, SZABADSÁG-TÉR 4. SZ.
(Pölzi kávéház mellett)
Készít uri és női báli divat cipő-különlegessé-
geket, valamint fájós lábakra (orthopád) gyógy-
cipőket.

INGYEN
kap egy szépirodalmi lapot egész éven
át, aki 10 előfizetést gyűjt belföldi és
külföldi napilapok, szépirodalmi és élc-
lapokra, akik a lapot **BLEIER MÓR**
hirlapelőfizetési irodája utján (Andrássy-
tér 8.) rendelik meg.
Ezen kedvezmény az esetben is érvé-
nyes, ha ezelőtt ezen lapokat direkt a
kiadóhivatalok utján rendelték meg.

Elit kávéház és mulató
az Asztalos Sándor-utczában
a párisi mintára készült kávéház és mulató az elő-
kelő polgári közönség legmesszebb menő igé-
nyeit kielégíti.
Minden este zene
Kitünő italok.
Izletes hideg étkek.
Büffet. Czukrászda
és **szeparék** állanak a közönség rendelkezésére.

STÖHR MÁTYÁS
hangszerüzlete
ARAD, MINORITA-PALOTA.
Nagy választék mindennapi hang-
szerekben.

Az egyenes szabásu
F Ü Z Ö
egyedül
PILCZ IRMÁNÁL
készül
Aradon, Deák Ferencz-uteza 30.

Együttes előfizetés
Az Alföld és az Aradi Köz öny egy hóra 1-15 kr.
Az Alföld és az Arad és Vidéke „ „ 1-15 kr.
Az Alföld és a Függetlenség „ „ 1-— kr.
Az Alföld és az Aradi Friss Ujság „ — 50 kr.
Megrendelhető
BLEIER MÓR hirlapelőfizetési és hirdetési irodája.
Arad, Andrássy-tér 8.